

BRAILLE AUTHORITY OF THE UNITED KINGDOM

CÔD BRAILLE CYMRAEG

Hawlfraint Braille Authority of the United Kingdom 1995, 2006
Rhif Elusen Gofrestredig 1001157

Argraffwyd gan Royal National Institute of the Blind, Peterborough, 2006.
Rhif Elusen Gofrestredig 226227

CÔD BRAILLE CYMRAEG

Mae braille Cymraeg yn defnyddio'r un rheolau cyffredinol o ran arwyddion cyfansawdd, arwyddion atalnodi ayyb, â'r rheini a fynegir mewn *British Braille*. Fodd bynnag, mae'r wyddor, a'r system o gywasgiadau a ddefnyddir ar gyfer gradd 2 yn arbennig i Gymraeg, ac mae'r ddogfen hon yn cynnwys y rheini i gyd. Yn ogystal, mae yna arwyddion arbennig ar gyfer acenion, a'r arwydd llinell.

YR WYDDOR

a	⠁	ng	⠎⠗	ph	⠏⠓
b	⠃	h	⠓	r	⠗
c	⠉	i	⠇	rh	⠗⠓
ch	⠑	l	⠇	s	⠎
d	⠔	ll	⠇⠇	t	⠞
dd	⠔⠔	m	⠓	th	⠞⠓
e	⠑	n	⠎	u	⠤
f	⠋	o	⠕	w	⠠
ff	⠋⠋	p	⠏	y	⠥
g	⠗				

Yn ogystal, gellir defnyddio gweddill llythrennau'r wyddor Saesneg os bydd angen:

j	⠞	q	⠞	x	⠭
k	⠅	v	⠤	z	⠵

CYWASGIADAU

Arwyddion Gair

Arwyddion Gair yr Wyddor:

Arwydd	Ystyr	Ystyr Saesneg	Arwydd	Ystyr	Ystyr Saesneg
⠠	a	and	⠠⠠	llawer	many
⠠	beth	what	⠠	mae	is
⠠	cael	to have	⠠	nid	not
⠠	chwarae	to play	⠠	o	from; of
⠠	dyma	here is	⠠	pobl	people
⠠⠠	ddoe	yesterday	⠠	roedd	was
⠠	fel	like; as	⠠⠠	rhai	some
⠠⠠	ffordd	road; way; manner	⠠	sydd	is; are
⠠	gyda	with	⠠	trwy	through
⠠	hoffi	to like	⠠	unig	lonely; sole; alone
⠠	i	to; for	⠠	wedi	after
⠠	lawr	down	⠠	y	the

Arwyddion Gair Dotiau 4-5-6:

Gellir defnyddio'r arwyddion gair hyn fel rhannau o eiriau hefyd.

Arwydd	Ystyr	Ystyr Saesneg	Arwydd	Ystyr	Ystyr Saesneg
⠠⠠⠠	cyrraedd	to reach; to arrive	⠠⠠⠠	meddwl	to think
⠠⠠⠠	gweithio	to work	⠠⠠⠠	sylweddoli	to realize
⠠⠠⠠	hefyd	also	⠠⠠⠠	wedyn	afterwards

Arwyddion Gair Dot 5:

Gellir defnyddio'r arwyddion gair hyn fel rhannau o eiriau hefyd.

Arwydd	Ystyr	Ystyr Saesneg	Arwydd	Ystyr	Ystyr Saesneg
⠠⠠⠠	chwerthin	to laugh	⠠⠠⠠	plentyn	child
⠠⠠⠠	dydd	day	⠠⠠⠠	rydw	I am
⠠⠠⠠	eistedd	to sit	⠠⠠⠠⠠	rhaid	necessity; must
⠠⠠⠠	fyny	up	⠠⠠⠠	siarad	to speak; to talk
⠠⠠⠠	heddiw	today	⠠⠠⠠	tywydd	weather
⠠⠠⠠	mynd	to go	⠠⠠⠠	uchel	high
⠠⠠⠠	newydd	new	⠠⠠⠠	wrth	to; by
⠠⠠⠠	oedd	was	⠠⠠⠠	ysgol	school; ladder

(Sylwer y dylid darllen ⠠⠠⠠⠠ bob tro fel 'rhaid' ac nid fel 'rydwh'.)

Ni ellir defnyddio arwyddion gair os yw'r geiriau'n dreigledig. Er enghraifft, defnyddir P ar gyfer y gair 'pobl', ond nid am y ffurf dreigledig 'bobl' sy'n gorfod cael ei hysgrifennu allan.

Arwyddion Clwstwr

Arwyddion Clwstwr Uwch Syml:

Yn gyffredinol gellir defnyddio'r rheini ble bynnag ceir y llythrennau maent yn eu cynrychioli. Fodd bynnag, ni ellir treiglo ed yn y gyfres 'edd', nac of yn y gyfres 'off'.

⠠	<u>ar</u>	⠠	<u>er</u>	⠠	<u>ow</u>
⠠	<u>ed</u>	⠠	<u>in</u>	⠠	<u>st</u>
⠠	<u>en</u>	⠠	<u>of</u>		

Arwyddion Clwstwr Cyfansawdd:

Ni ddefnyddir y rheini ond ar ddiwedd geiriau, a byth fel geiriau cyfan.

Arwyddion Clwstwr Dotiau 4-6:

⠠⠠⠠	<u>iaid</u>	terfyniad ar gyfer enwau cyffredin, e.e. anifeiliaid – animals
⠠⠠⠠	<u>ion</u>	e.e. dynion – men
⠠⠠⠠	<u>waith</u>	e.e. unwaith – once

Arwyddion Clwstwr Dotiau 5-6:

⠠⠠⠠⠠	<u>rwydd</u>	terfyniad enwau haniaethol, e.e. gwallgof <u>rwydd</u> – madness
⠠⠠⠠	<u>yddes</u>	terfyniad yn dynodi person neu weithredydd, e.e. ysgrif <u>en yddes</u> – secretary
⠠⠠⠠	<u>iaeth</u>	terfyniad enwau haniaethol, e.e. dae <u>aryddiaeth</u> – geography

Ffurfiâu Byr

Gellir defnyddio ffurfiâu byr fel rhannau o eiriau mewn bron i bob achos, os cedwir ystyrion gwreiddiol y geiriau maent yn eu cynrychioli.

Ffurf Fer	Ystyr	Ystyr Saesneg
an <u>gh</u>	anghofio	to forget
<u>ar</u>	ar	on
<u>arb</u>	arbennig	special
b <u>dd</u>	byddai	would be; he/she would be
b <u>l</u>	blwyddyn	year
b <u>rl</u>	braille	braille
d <u>chr</u>	dechrau	beginning
d <u>ch</u>	diolch	thank (you)
d <u>w</u>	diwedd	end
d <u>wth</u>	diwethaf	last
e <u>fl</u>	efallai	maybe

eis	eisiau	want
ffr	ffrind	friend
gnd	gwneud	to make
grff	gorffen	finish
gw	gwelwch	you see; you can see
gwb	gwybod	to know
hn	hynny	that
llr	llythyr	letter
mdd	meddai	said
<u>nth</u>	neithiwr	last night
o'r gl	o'r gloch	o'clock
ohw	oherwydd	because
<u>pend</u>	penderfynu	to decide
pl	plant	children
prh	prynhawn	afternoon
<u>pthu</u>	pethau	things
rhw	rhyw	some; sex
rhw b	rhywbeth	something
rhw br	rhywbryd	sometime
rhw f	rhywfodd	somehow
rhw ft	rhywfaint	some amount
rhw l	rhywle	somewhere
rhw u	rhywun	someone
<u>st</u>	stori	story
uwb	uwchben	above
<u>wthu</u>	weithiau	sometimes
ysg	ysgrifennu	to write

ACENION

∴ ^	hirnod	e.e. caniatâd – permission
∴ ¨	didolnod	e.e. copïo – to copy
∴ `	disgynedig	e.e. pìn – pin
∴ ´	dyrchafedig	e.e. carafán – caravan

Ni ellir cynnwys llythyren ag acen mewn cywasgiad, ond gellir defnyddio cywasgiadau eraill o fewn y gair.

ARWYDD LLINELL

⠠⠠⠠ yw'r arwydd llinell mewn braille Cymraeg. Mae'n dilyn yr un rheolau a'r arwydd llinell a ddefnyddir yn Saesneg, fel y mynegir mewn *British Braille*.